

קובץ

הערות וביאורים

בגלה, חסידות, ובלקו"ש

וישלח-י"ט כסלו
גליון ח (כח)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמיסד חינוך אהלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין ניו יארק

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע
שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים לבריאה

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

נ ג ל ה:

גדר מלאכה בשבת ושביעית ד
קושי' במהרש"א קידושין ד, ב ד
סתירה בחוס' בקידושין ה
בענין קידושין בלא כוונה ה
קושיא בקידושין ו, א ו
הערה במגיד משנה פ"ב מהל' מגילה ה"ד ו
מכתב להמערכת ז
בענין:

חיוב נשים בהלל בחנוכה ח
סדר הברכות ד"שעשה נסים" ו"שהחיינו" ח
הדלקת הנירות בביהמ"ק כשר בזר ח
בין השמשות ספק יום ספק לילה ח
אזלינן בחר התחלת הסעודה בברכהמ"ז ט
ברכה במעקה ט

ל ק ו ט י ש ח ו ת:

בעלות בא"י לפני כיבושה ט
הערה בקונטרס ויעקב הלך לדרכו יא

ג ל י ו נ ו ת:

בענין תוכיח יב
חצי שיעור ביוה"כ יב
התועלת בזה שהכריח אאע"ה את הערביים לברך את ה'
אחר אכילתם יד

נ ג ל ה

א. רמב"ם פ"א מה' שמיטה ויובל ה"ג, "וזמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה, ולמה פרטן הכתוב לומר לך על שתי תולדות אלו בלבד הוא חייב ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ עם שאר האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהן" וכו'.

והק' האחרונים (עי' אגלי טל מלא' זורע ס"ק ה' ואילן) דהרי שיטת הרמב"ם במלאכת שבת (עי' פ"ז מהל' שבת הג"ד) דזומר הוא אב כמו זורע, וכן בוצר אב כמו קוצר, ולמה קרי להוא הכא (לגבי שביעית) והנראה, דאפשר לומר, דחילוק עיקרי ישנו בין שבת לשביעית בגדר מלאכה, והוא: דהנה בשבת האיסור הוא מלאכה (לא תעשה מלאכה), משא"כ בשביעית האיסור הוא מלאכת קרקע (שדך גו' כרמך גו') ובפרט העשה דושבתה גו' ולדוגמא בנוגע לזריעה הנה בשבת המלאכה היא בזה שעי"ז יצאת תבואה, משא"כ בשביעית הנה המלאכה היא בזה שהקרקע מצמיחה ואינה שובתה (וכן בנוגע לבצירה הנה בשבת המלאכה היא בזה שעוקר דבר מגידולו, משא"כ בשביעית הנה המלאכה היא בזה שפועל באילן, בזה, שנעקר דבר ממנו, עבודת אילן, וכבר מבואר בגליון הקודם שבכל עבודת אילן ישנם שני פרטים א) שהוא חלק מעבודת קרקע. ב) שהוא עבודת אילן מצ"ע. ובזה הוא ההבדל בין שבת לשביעית, דבשבת דכיון שהמלאכה היא בזה שצומח ע"י הזריעה הנה אותה המלאכה הוא בזומר שצומח ע"י, משא"כ בשביעית הנה המלאכה בזריעה היא בזה שהקרקע מצמיחה, ואינה שובתה משא"כ זומר הוא ג"כ עבודת אילן (ופשוט הוא שהעיקר בזה הוא עבודת האילן, אלא שישנו בזה ג"כ עבודת קרקע, ועיקר המלאכה הוא באילן אלא שמתחסת ג"כ לעבודת קרקע) ולכן הוא תולדה דזריעה. וכן בנוגע לקצירה ובצירה שקצירה היא עבודת קרקע (בתבואה) ובצירה היא עבודת אילן, וגם מתייחסת לעבודת קרקע (שעבודת אילן בכלל, הוא נכלל בעבודת קרקע כמבואר בגליון הקודם) ומשו"ז היא רק תולדה דקצירה (כנ"ל, דהמלאכה היא באילן ובקרקע) משא"כ בשבת שהמלאכה שעוקר דבר מגידולו ומאי שנא קרקע ומאי שנא אילן וד"ל.

א' מאנ"ש

ב. בקידושין ד, ב, במהרש"א פסקא דאי מהיקש,

- מקשה -

מקשה דנימא דיו, ומתרץ דהיכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו. ומביא מהתוס' ה, ב ד"ה חופה.

וצ"ל דלכאוף אין הנדון דומה לראי', דלכאוף צ"ל מהו הסברא דהיכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו דהרי ק"ו אינו יתור רק סברא שהקל לא יהי' חמור מהחמור, וא"כ מאחר שיש סברא לומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון וא"כ למה לא אמרינן זה גם היכא דמפרך ק"ו, ובשלמה בהנדון דתוס' ד"ה חופה שהדיו הוא על סוף דינא אבל מצד תחלת דינא צ"ל חמור שמצד הדיו שבסוף דינא צריך לומר שלא יקנה כ"א אחר כסף אבל מצד תחלת דינא צ"ל שלא יהי' קל מכסף ולכן קונה גם בלא כסף, אבל בנדון דהמהרש"א הרי אין שם סברא להכריח שאשה תהי' נקנית בפרוטה א' וזה שיהי' נפרך ק"ו מה בכך הרי ק"ו אינו יתור כנ"ל.

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

ג. קידושין ה, א בתוד"ה ומניין בא"ד כתבו וז"ל: ועוד דכיון דלרב חסדא אב כותבו ליכא למילף באשה שאינה נקנית בזה הענין שהבעל כותבו עכ"ל. וקשה לי דלכאוף הרי זה סותר למה שהקשו התוס' גופא לעיל ג, א ד"ה ואשה על פירש"י דנילף שטר באשה משדה ולמה צריך ל"ויצאה והיתה"? עיי"ש, הרי י"ל דא"א למילף משדה דשם המוכר כותבו וכאן הבעל כותבו? וצ"ע.

* * *

ד. בדף ו, א בתוד"ה לא יהא בפ"י ר' עזריאל דדילמא תהא מקודשת ולא יביין עיי"ש ולכאוף כיון דאינו רוצה לקדש עכשיו (כמ"ס במהרש"א) במילא אין לו כוונת קידושין וא"כ איך חלים הקידושין בלי דעתו? ולכאוף יש לדון בזה עפ"י המבואר בלקו"ש פ' לך ש.ז. אות ד' דאם עושה קנין דאורייתא אף דאין כוונתו לקנות בקנין זה אלא בקנין אחר, מ"מ קונה עיי"ש וא"כ אולי י"ל דה"ה כאן דכיון דבכלל יש לו כוונה לקנות אלא לא עכשיו וכיון דבפועל עשה פעולת הקידושין הרי זה חל, אלא דאפשר לחלק בזה. ואולי אפ"ל הפ"י בזה דחיישינן דאף דבתחילה אין דעתו לקדש עכשיו מ"מ חיישינן דבעת מעשה יהי' לו רצון ודעת לקדשה, ומ"מ כיון דבכללות מקודם לא רצה, לא יאמר בלשון

- ברור -

ברור ולא יבין שהיא מקודשת. ועי' בקו"ש (אות ל"ג) שדן בזה מצד דבריהם שבלב אינם דברים, ואפי' בלי דעת, כיון שהי' כאן מעשה קידושין היא מקודשת עיי"ש.

אבל הענין לכאור' צ"ב קצת, דסוכ"ס איך שייך לומר דהקידושין חלים בלי דעת הבעל (ואינו דומה להא דלקמן סב, א כסבור שהיא כהנת וכו' דשם יש לו דעת לקידושין ובזה אמרינן דברים שבלב אינם דבריהם והתנאי לא חל, אבל הכא הרי אין לו דעת כלל?) ויש לעיין.

י.י.מ.

תות"ל - 770

ה. בגמ' דף ו' ע"א כתב איבעיא להו מיוחדת לי מהו מיועדת לי מהו עזרתי מהו .. הב"ע דיהב לה ואמר לה בהני לישני והכי קא מבעי לי' הני לישני לקידושי קאמר לה או דילמא למלאכה קאמר לה תיקו.

והנה בפשטות משמע דספק זה שייך דוקא בקידושי שטר או כסף דקנינים אלו שייכים גם למלאכה, אבל אם מקדש בביאה מובן דליכא לספוקי דדילמא למלאכה קאמר.

ולפי"ז צע"ק ברמב"ם פ"ג מהל' אישות ה"ו-ח שהביא דבכל הלשונות האלו מקודשת מספק ומשמע גם בקידושי ביאה (שהזכיר קידושי ביאה מקודם) ולכאור' למה לא יהי' זה קידושי ודאי?

ועי' ג"כ בטור אה"ע סי' כ"ז סעי' ב' שכתב בכסף, נתן לה כסף ... עזרתי נגדתי עצורתי .. ספק מקודשת ובסי' ל"ב כתב בשטר כתב לה בשטר הרי את מקודשת אי א' מהלשונות (דהיינו שבא לשלול מש"כ בסי' כ"ז עזרתי נגדתי) ובסי' ל"ג כתב גם דבביאה אומר הרי את מקודשת או א' מהלשונות (דהיינו כנ"ל דבא לשלול מש"כ בסי' כ"ז), ולכאור' תמוה דאיזה ספק יש כאן אי למלאכה קאמר לה כיון דאינו שייך שם ביאה אלא ע"כ דבקידושין מיירי ולמה הוה זה ספק קידושין (תיקו) וצ"ב.

נ.ז.ג.

תות"ל, אושען פ.

ו. ברמב"ם הל' מגילה פ"ב ה"ד: "היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותה לשון בלבד. והוא

- שתהי' -

שתהי' כתובה בכתב אותה לשון. אבל את היתה כתובה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא שנמצא זה קורא על פה. וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא ממנו השומע". עכ"ל.

והמגיד משנה כותב דהרמב"ם פוסק דלא כהירושלמי, וז"ל: "היתה כתובה תרגום וכו', במשנה קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז ופירש"י ללועזות שיודעים לשון אחר דאינו לה"ק, ונואח מדבריו שאע"פ שיודע אשורית ויודע לעז אילו רצה לקרותה בלעז יוצא בה ידי חובתו וזה נראה בדעת רבינו, ואין נראה כן מן הירושלמי שאמרו יודע לעז ויודע אשורית מהו שיוציא אחרים בלעז ייבא כהדא כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן אלמא פשיטא להו שמי שיודע אשורית ולעז הוא עצמו אינו יוצא בלעז". עכ"ל.

ולהעיר דהנה הפני משה (שט בירושלמי) מפרש את הירושלמי וז"ל: "כל שאינו מחוייב בדבר כו' ומשמע אם הוא מחוייב בדבר מוציא הוא אחרים ומכיון דכאן יודע גם בלעז ורצה קורא אותה בלעז כדאמרת יוצא בה בלעז ויוצא בה באשורית מחוייב בדבר קרינן בי' ויכול הוא להוציא אחרים בלעז ואפי' הם אינן מבינין בו", עכ"ל. ולפירושו אתי שפיר דברי הרמב"ם כהירושלמי.

משה מנחם מענדל איידעלמאן

ז. לכבוד המערכת שיחיו:

ראשית כל, ברצוני להביע ת"ח להמעיינים ובעיקר להתלמידים שיחיו, עבור תשובותיהם להשאלות ששאלתי בקובץ דנן לפני כמה שבועות, מה אומר ומה אדבר! עיינתי בהם היטב ונהניתי מאד, כי דבריהם הם בשכל ודעת, עריבים ונעימים, נאמרים בסברא ישרה ובטוב טעם ודעת, מתוך עיון רב ופלמול התלמידים.

לאחרונה ניתוספו לי כמה דברים שנתקשו לי, ובפרט בעניני חנוכה, שאני לומד בזה כעת עם כמה בעה"ב חברים מקשיבים, אי לזאת בטח לא תקפידו עלי אם אקח עוה"פ את ההזדמנות, לשאול מפי המעיינים והתלמידים שיחיו בהקובץ שלכם, ואולי יהי' גם לתועלת שלהם כי עי"ז יתלבנו ויתבררו הדברים.

(א -

(א) עי' בשו"ע או"ח סי' תע"ב דגם נשים חייבות בליל פסח לשחוט ארבע כוסות מטעם שאף הן היו באותו הנס, ומקורו הוא מפסחים קח, רע"ב, וכן הוא לענין קריאת המגילה (שו"ע שם סי' תרפ"ט) ומצוות משלוח מנות (ראה שם סי' תרצ"ה) וכן במצות הדלקת נר חנוכה כמבואר בסי' תרע"ה סעי' ג' ובט"ז שם ס"ק ד' דאף הן היו באותו הנס, ולפי"ז קשה לי דלא מצינו שנשים תהיינה חייבות באמירת הלל בחנוכה, והרי תיקנו הימים של חנוכה להלל והידאה (כמבואר בשבת כא, ב, וכן הוא ברמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג) וא"כ למה לא נאמר דחייבות גם באמירת הלל כי אף הן היו באותו הנס?

(ב) רש"י כתב בסוכה (מו, א ד"ה הרואה) שהרואה נר חנוכה מברך שהחיינו ושעשה ניסים, הרי שהקדים ברכת שהחיינו לברכת שעשה ניסים, וק' לי דבמגילה (כא, ב) מבואר שרב ששת מקטריזא אלקלע לקמי' דרב אשי ובירך מקרא מגילה שעשה ניסים ושהחיינו (וכן מנהגנו בהדלקת נר חנוכה) הרי שיש להקדים שעשה ניסים לשהחיינו?

(ג) עי' בשו"ע המחבר סי' תרע"ה סעי' א' דבנרות חנוכה הדלקה עושה מצוה, ואם הדליק הנרות במקום שאינו כשר להדלקה כגון למעלה מעשרים אמה, ואח"כ שם הנרות למטה מעשרים אמה אינו יוצא כיון דההדלקה לא היתה בהכשר, ולפי"ז קשה לי דלמה פסק הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) דהדלקת הנרות בביהמ"ק כשרה בזרים, ואם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן עיי"ש, ולכא"ו אם הדלקה עושה המצוה גבי נרות חנוכה מסתבר דכמו"כ הוא גבי הדלקת נרות המקדש, דהא הנרות חנוכה הם זכר לנרות המקדש (ועי' רש"י שבת כב, ב. בד"ה אי הדלקה) וא"כ איך יוצא בהדליקו בחוץ, הא ההדלקה לא היתה במקום כשר, וכמו בנרות חנוכה פסול כמו"כ בנרות המקדש יהי' פסול? (ועי' ג"כ ברמ"א סי' תרע"א סעי' ו').

(ד) הלכה רווחת דבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, כדאיתא בבמה מדליקין (שבת לד, ב) ובכמה דוכתי, וקשה למה לא מוקמינן הבין השמשות בחזקה דמעיקרא של יום, דמעיקרא בודאי היתה יום, ועכשיו מספקינן אולי עכשיו לילה, נוקמי אחזקה דעדיין יום, וכמו בכל הנורה כולה דמוקמינן אחזקה דמעיקרא בספק. כגון ספק קרוב לה ספק קרוב לו דמוקמינן בחזקה אשת איש (עי' יבמות לא, ב) (ועיי'ג"כ בחולין י, ב).

(ה) קיימ"ל להלכה (שו"ע או"ח סי' קפ"ח)
 דאם אכל קודם השבת, ולא בירך ברכת המזון עד
 שהגיע השבת שאינו אומר רצה, דבחר התחלה אזלינן,
 וקשה לי על מה שנסתפק הגרע"א (או"ח סי' קפ"ו
 סעי' ב) אם קטן אכל ביום אחרון של קטנות ובלילה
 נעשה גדול ועדיין לא נתעכל המזון, דנסתפק אולי
 אינו יוצא בברכהמ"ז שבירך פשהוא קטן, דעכשיו
 הוא גדול וחייב מדאורייתא, עיי"ש, ולכאור' אמאי
 לא אזלינן נמי התם בחר ההתחלה ונאמר שהוא חייב
 בברכהמ"ז רק מדרבנן כשעת ההתחלה, ומה שבירך
 כשהוא קטן סגי?

(ו) ראיתי לאחרונה בלקו"ש ח"ט פ' תצא דע"ד
 הפשט הנה הטעם במצוות עשיית מעקה הוא מצד ולא
 חשים דמים בביתך, וכתב שם בהערה 28 וז"ל: אבל
 ע"ד ההלכה - ה"ז ציווי בפ"ע (ראה ספרי) ועפי"ז
 מובן הא דמברכין על עשיית מעקה (רמב"ם הל' ברכות
 פ"א הי"ב וכ"ה בשאלות פ' עקב) אף ש"דברים שהן
 משום סכנה אין מברכין עליהם" (רמב"ם שם ה"ד)
 ובמעקה אמרו "אחד הגג וכו' וכן כל מכשול כו'"
 (רמב"ם הל' רוצח פ"א ה"ד. שו"ע חו"מ סי' תכ"ז
 סעי' ז-ח, שו"ע אדה"ז הל' שמירת גו"נ ס"ג)
 עכלה"ק* ואודה ולא אבוש דעדיין לא זכיתי להבין,
 דאף שהוא ציווי בפ"ע, מ"מ סוכ"ס הטעם לעשיית
 מעקה הוא מצד הסכנה, וא"כ עדיין קשה למה מברכין
 עליו? (ועי' בתורה תמימה פ' תצא אות ע"ה שתירץ
 קושיא הנ"ל דמצוה המפורש בתורה אף אם הוא משום
 סכנה מברכין עליו עיי"ש, אבל בלקו"ש הנ"ל לא
 סב"ל כן).

אין הזמן גרמא להאריך עוד, ובאמת כבר
 הארכתי קצת יותר מדאי, ואבקש את סליחתכם.

הרב צבי גינזבורג
 ברוקלין נ.י.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ח. בלקו"ש פ' לך ש.ז. סעי' ה' מבאר בשיטת
 הרמב"ם דהבעלות והקנין ממוני שבארץ ישראל כבר
 נמסר לישראל בזמן האבות, ומביא הירשלמי לזרעך
 נתתי - "כבר נתתי", ומביא ג"כ הך דב"ב קיט, ב

 - דלהלכה -

(*) ועיג"כ בלקו"ש ח"ב פ' תצא. המערכת

דלהלכה אמרינן "ארץ ישראל מוחזקת היא", ובהערה 38 שם מביא לשון אדה"ז: (קו"א להל' הפקר בתחלתו) "אלא שאעפ"כ לא נקנית להם אלא בחזקה המועלת כדאמרינן בקידושין דכ"ו במה ירשתם בישיבה וה"נ אמרינן בב"ב דף ק"ע עכ"ל. ונמצא מזה דמ"מ הי' זה של ישראל מקודם וכנ"ל דמוחזקת היא, וכבר נתתי וכו'.

ועי' בלקו"ש פ' תולדות ש.ז. סעי' ה' שמבאר שיטת רש"י - ע"ד הפשט - דלא סב"ל כשיטת המדרש שהבעלות כבר נמסר לישראל בימי האבות, אלא דזה נעשה ע"י הכיבוש דוקא, ולכך פי' לזרעך נתתי: "אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשוי" וז"ל שם: במילא... האט זיך (אויך) דאס געקענט אויפטאן דוקא דורך דעם וואס אידן האבן כובש געווען בפועל - "כבשתם ארצות ז' גוים" - וואס דעמאלט איז געווארן בפועל דעם "ברצונו כו" נתנה לנו", כו', עכ"ל. ובהרע 53 שם (אחר תיבות געווארן בפועל) כתב וז"ל: ראה לשון אדה"ז הל' הפקר קו"א סק"א: הקב"ה נתנה להם מורשה כו'. ואף שאעפ"כ לא נקנית להם אלא בחזקה המועלת כו' כיון שהקב"ה נתנה להם דינה כמתנה כו' ואולי י"ל שהוא ע"ד מש"כ בצפע"נ הל' תרומות פ"א ה"ב (ג, ב-ד): דלאחר כבוש זכו למפרע.. דאף דא"י מוחזקת מ"מ מתחלה בעי קנין גמור ואח"כ נעשית מוחזקת כו' עכ"ל.

ומספקני בפ' הערה זו, דבפשטות משמע דזה קאי לפי שיטת רש"י, היינו דגם לרש"י אמרינן שנעשה למפרע וכו', ולפ"ז לכאוף איזה נפק"מ יש בין דרך ההלכה, לשיטת רש"י בדרך הפשט, כיון דגם לרש"י אמרינן טזכו למפרע וכו', (ולמה בדרך ההלכה אמרינן "כבר נתתי" ולרש"י אמרינן "כאילו היא עשוי"), ואם נאמר דלרש"י זכו ע"י כיבוש רק מאז ולהבא, א"כ מה מקום להערה זו בביאור שיטת רש"י?

*

בב' הליקוטנים הנ"ל מבאר בארוכה שהענין דקדושת ארץ ישראל חלה דוקא ע"י הכיבוש דיהושע, ולא מקודם עיי"ש בארוכה (וראה גם הערה 50 שבפ' לך).

ויש להעיר בזה דעי' בר"ה יג, א, בעו מיני' חברייתא מרב כהנא עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו אם תאמר דעייל

ביד נכרי קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי כו',
ובתוס' שם ד"ה ולא כתבו וז"ל: ואע"ג דירושא היא
להם מאבותיהם כדאיתא בע"ז פ' ר' ישמעאל (נג, ב)
דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש מכדי ירושה היא
להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מ"מ
יש לו במה שזרע וכו' עכ"ל. ולכאוף אם נימא
דלפני הכיבוש לא הי' שם קדושת הארץ, הי' אפשר
להגמ' להקשות בפשטות מהיכן הקריבוהו הרי אין
העומר בא מחוץ לארץ דכתיב מושבותיכם כמבואר
במנחות פג, ב. ועי' במסכת כלים פ"א מ"ו: א"י
מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאין
ממנה העומר, ואי נימא דמקודם לא הי' שם קדושה,
הרי דינה כחול, ואי אפשר להביא ממנה העומר?
ואפ"ל דכיון דאיכא ר' יוסי בר רבי יהודה דסב"ל
דעומר בא ג"כ מחול (מנחות פד, א) (והמשנה דכלים
לא קאי אליבי') לכן הקשה מקצירכם ולא קציר
נכרי, דהגמ' שם קאי אליבי'.

*

דרך אגב, הנה בב' השיחות הנ"ל מביא ראי'
שכבר זכו בהבעלות בימי האבות ממה שכתוב "לזרעך
נתתי" כבר נתתי, ועי' ג"כ בלקו"ש פ' חיי שרה
תשל"ט הערה 24 וז"ל: כן משמע מפירש"י שהביא
הכתוב "לזרעך אתן את הארץ הזאת" ולא כבמדרש
שהביא הכתוב "לזרעך נתתי את הארץ" כו' עכ"ל.
וא"כ צ"ע ברש"י ע"ז נג, ב. בד"ה ואשריהם שמבאר
שם מה דאמרינן שם בגמ' "מכדי ירושה להם היא
מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו" וכתב
רש"י וז"ל: שהרי לאברהם נאמר כי לך אתננה כו'
עכ"ל. ולכאוף כיון דכל כוונתו שם לפרש שכבר
הי' של ישראל בימי האבות, הי' צריך להביא יותר
הפסוק ד"לזרעך נתתי וכנ"ל, אלא דבאמת הרי זה
קושיא על רש"י מצ"ע ולא על השיחה דוקא, וצ"ע
בזה.

הרב אברהם יצחק ברוך
גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ט. בקונטרס ויעקב הלך לדרכו ע' 6 איתא:
"כמרז"ל נמלך בנשמותיהן של צדיקים" ומציין בהע'
32 שמקורו "ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג. וראה

המשך ר"ה חש"ג פ"ג, ובכ"מ עכ"ל.

והנה בד"ה מים רבים מוצאי ש"פ נח תשל"ט
 רס"ה מציין רק לרות רבה רפ"ב. ובהערות הת' ואנ"ש
 - ברוקלין גליון צ"ח ס"ה כ' לבאר הטעם שאינו
 מציין לב"ר שלפני רו"ר, משום (נוסף ע"ז שהלשון
 "בנשמותיהן של צדיקים" מובא רק ברו"ר, ולא בבר"ר
 דשם הלשון הוא "נפשות של צדיקים") שברו"ר מודגש
 שם בעיקר מעלת נשמות הצדיקים עיי"ש אולם בבר"ר
 מובא מרז"ל הנ"ל בהמשך למ"ש לפני זה במדרש שם
 "שנמלך במלאכי השרת" וע"ז ממשיך בבר"ר שם שיש
 מ"ד שנמלך בנפשות של צדיקים. הרי דעיקר הדיון
 בבר"ר שם הוא "בריאת העולם" ולכן במאמר שם שמדבר
 במעלת נשמות הצדיקים מציין רק לרו"ר.

ויובן לפי"ז מה שבהליקוט לפ' החודש תשל"ט ס"ו
 דשם עסיק בבריאת העולם וכמ"ש שם "וכידוע מאמר
 חז"ל וועגן כללות בריאת העולמות" במי נמלך
 בנשמותיהם של צדיקים" אכן מציין ע"ז לראשונה
 בהערה 43 "ראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג' ואח"כ
 לרו"ר.

ובחש"ג (המצויין בקונטרס הנ"ל) דשם המדובר
 אודות התעוררות הרצון למלוכה, ובכ"ז מציין כ"ק
 אד"ש "רות רבה פ"ב, ג (בשינוי לשון קצת)" צ"ל
 הטעם שמציין רק לרו"ר הוא כנ"ל דשם נמצא הלשון
 "נשמותיהן".

והא דמציין בקונטרס שם מקודם לב"ר ואח"כ
 לרו"ר אף יזהנדון בקונטרס שם הוא "מעלת נשמות
 ישראל" צ"ל דלא נחית בגיון לזה אלא הביאן בסדרן
 ועצ"ע.

ש. אברהמסון
 נחלת הר חב"ד

ג ל י ו נ ו ת

י. בענין מ"ש בגליון כז ס"ו בענין הפי' בתוכיח
 - עי' ברמב"ן ד, ב בפסקא ויש לתרץ שמפרש כעין
 זה בהתוכיח שבגמ', עיי"ש.

הרב פנחס קארף
 - משפיע בישיבה -

יא. בהערות וביאורים גליון ד (כד) הביא הרב צ.
 גינזבורג מ"ש בלקו"ש ח"ז (ע' 110 ואילך) לבאר

מחלוקת ר"י ור"ל בנוגע לאיסור ח"ש. ר"י ס"ל דשיעור כזית (וכיו"ב) מוסיף רק בכמות, ז.א. שכזית הוא שיעור השלם של האיסור שנאכל ולא שהשיעור פועל ומחדש הגדר של איסור אכילה, ולכן כשאוכל אפי' פחות מכשיעור אסור מה"ת. אבל ר"ל ס"ל דפחות מכשיעור חסר במהות ואיכות אכילה ולכן ח"ש מותר מה"ת, ועיי"ש בארוכה.

והקשה הנ"ל דכיון דאיסור אכילה ביוהכ"פ תליא ביותבא דעתא (יומא פ, ב) א"כ איך אמר ר"י דגם ביוהכ"פ ח"ש אסור הרי חסר כאן כל האיכות? ע"כ.

והנה קושיא זו כבר הקשה בצפ"נ להל' בלאים פ"י הל' כז (ע' כ, א). ותירץ שזה תלוי אם האיסור דח"ש הוא איסור כללי או שזה איסור פרטי (וראה מ"ש בלקו"ב (להר"י קארף) ח"ב ע' פב ואילך); האם האיסור של ח"ש הוא אותו מהות האיסור של השיעור שלם, היינו כשאוכל ח"ש של חלב הרי"ז איסור חלב (וכיו"ב בשאר איסורים) אלא שמובדלים הם לענין עונשים, או שאיסור ח"ש הוא איסור כללי היינו שיש לו שם של איסור חדש אשר אינו מתייחס לאיסור שבשיעור שלם, וח"ש של חלב אינו אסור מצד איסור חלב, אלא שאיסור מחודש הוא הנקרא איסור חצי שיעור.

ומבאר הרוגאצ'ובי דלפי אופן הב' שח"ש הוא איסור כללי יובן מה שלר"י ח"ש אסור ביוהכ"פ, דכיון שהח"ש אינו קשור בתנאי איסור אכילה של שיעור מלא - לא איכפת לך מה שבפחות מכשיעור אין יתובא דעתא, עכת"ד. עיי"ש.

אבל אי"ז מספיק, דלהדיעות שח"ש הוא איסור פרטי (ולכאורה י"ל שכן ס"ל לאדה"ז בשולחנו. ואכ"מ) - עדיין ילה"ב למה יש כאן איסור ח"ש הרי בפחות מכשיעור לא מיתבא דעת' וא"כ חסר כל האיכות?

ואואפ"ל ובהקדים דמה שס"ל לר"י דשיעור מוסיף רק בכמות ור"ל סובר דמוסיף בכל האיכות - תלוי במהו ענין ה"שיעור" שנתנה תורה (ראה צפ"נ הנסמך בלקו"ש הע' 33, וראה הע' 37): האם מהות ואיכות האיסור נקבע ע"י השיעור כולו ופחות מזה אין איסור כלל, או שהשיעור הוא צירוף של חלקים קטנים ובכל חלק יש איסור; ר"י סובר ששיעור הוא "מצטרף" ולכן אף בפחות מכשיעור יש שם האיסור על הדבר (והחילוק הוא רק בנוגע לעונשים, כנ"ל), אולם ר"ל ס"ל שהשיעור הוא "עצם" (-נקודה) שאינו מתחלק, ופחות מזה לאו כלום.

והנה הגם דבפחות מכותבת לא מייחבא דעתא כלל, אבל כו"ע מודים דפחות מכותבת מסייע ועוזר שיהי' אח"כ יתובא דעתא (ראה ספר החיים או"ח סי' תריב. אבל להעיר ממ"ש בחוס' יוהכ"פ (כפו"ח) ליומא שם), ולכן ר"י שם"ל דשיעור הוא מצורף, הנה בנדו"ד השיעור שהאדם מייחב דעתו מצורף מכמה חלקים וכיון שכל חלק מסייע שתתישב דעתו - חייב. ולהעיר ממה שמחדש הרוגאצ'ובי (צפע"נ קונ' השלמה לח"ד ע' ג, ג) דהשיעור דכותבת הנאמר ביוהכ"פ הוא רק לענין חיוב כרת אבל למלקות די בכזית, עיי"ש ואכ"מ] ואי"ז דומה לעקירה בלא הנחה כי "אי"ז ענין הוצאה כלל" (הע' 34 שם). משא"כ כאן הרי"ז עכ"פ מסייע ליתובא דעתא. משא"כ ר"ל דס"ל דשיעור הוא עצם דאינו מתחלק אז כיון דבנדו"ד השיעור הוא בכותבת הנה פחות מזה לאו כלום - הגם דזה מסייע ליתובה דעתא, ולכן ס"ל שח"ש מותר מה"ת.

ואולי יש להביא ראי' לזה ממ"ש הרוגאצ'ובי (נסמן במפענ"צ פ"ו סי' כח) דגדר תענית הוא שצריך שיחענה וממילא אסור לאכול עיי"ש. דלכאוף איך זה שייך ביוהכ"פ השיעור העינוי הוא בכותבת ושיעור אכילה ה"ה בכזית? ולפי הנ"ל אואפ"ל דזה קאי לשיטת ר"י שכיון שפחות מכותבת מסייע ליתובא דעתא ושיעור הוא מצטרף לכן ח"ש אסור משא"כ לר"ל*.

אהרן לייב ראסקין

ישיבה גדולה - סיאטעל, וואשינגטאן

יב. בגליון ד (כד) בגליונות עומד הר' נ.ש. להעיר על המבואר בלקו"ש וירא תשל"ט שמקשה שם מה הי' התועלת שאברהם אבינו הכריח לברך אחר האכילה

- הרי -

(*) הקושיא שבגליון הנ"ל הי' לפי הביאור שבלקו"ש, דח"ש אסור מן התורה מטעם דגם בפחות מכשיעור יש כאן האיכות שבפעולת אכילה, ורק חסר בהכמות, וא"כ זהו רק במקום שהאיסור הוא פעולת האכילה, אבל ביוהכ"פ שאיכות האיסור הוא היפוך העינוי, וא"כ כיון דבפחות מכותבת ליכא איכות זה כלל כמבואר שם, למה ח"ש אסור ביוהכ"פ מן התורה, וא"כ גם לפי מ"ש ידידינו שי', אכתי לא נתיישב הקושיא לפי ביאור הנ"ל שבלקו"ש.

המערכת

הרי בזה לא פרסם אלקותו בעולם, ומעיר הנ"ל שלכאוף
הי' אפ"ל שהטעם ע"ז הי' שע"ז לא יבואו לידי
איסור גזילה (שכל שאינו מברך הרי"ז גוזל להקב"ה)
ואח"כ מפלפל שם בארוכה וכו'.

וראיתי להעיר בשניים:

(א) הנה בלקו"ש שם מפרש שקושיתו הוא על
אותו הביאור שמבאר שמה שהכריח אותם הי' בכדי
לפרסם אלקותו בעולם ועל ביאור זה מקשה איך אפ"ל
שע"י שיכריח אותם יתפרסם אלקותו בעולם, וא"כ אף
אם הי' סברא לומר הטעם דגזל איך אנו מרויחים בזה
כי מ"מ ע"ז לא יבואר הטעם הנ"ל.

(ב) בעצם הסברא ג"כ לכאוף יש לדון, אם
שייך לומר שע"י שיברכו את השם בפיהם אף שאין זה
כוונתם מ"מ יועיל שיפטרו מגזל!! (בשלמא אצל
ישראל ידוע אשר אף שאינו מכוון (ראה גם בשיחה
שם) מ"מ בפנימיותו הרי הוא רוצה רק יצרו אנסו
וכו', אבל בב"נ אין שייך לומר כן).

א' התמימים דישיבה גדולה
דמיאמי רבתי